

fra, at i hvert fald nogle af gruppens medlemmer virkelig kan have en *præferance* for at bruge deres indkomst nu i stedet for i fremtiden. Et tvangsmæssigt indgreb, der overfører indkomster for hele den pågældende befolkningsgruppe fra ungdom til alderdom, vil derfor for en del af medlemmerne nedsætte den samlede nytte af deres livsindkomst. At indgrebet kan forsvares ud fra andre synspunkter – f. eks. ved at tvangsordningen muliggør fordelings-systemer eller kapitaldækningssystemer i stedet for premiereserver – er en anden sag, som ikke vedrører Dichs ræsonnement.

Dichs hovedmetode er den deduktive: På grundlag af valgte udgangspunkter deduceres frem til udsagn af bredest mulig socialpolitisk gyldighed. Ofte består udsagnene i opstilling af modeller, og Dich lægger et usædvanligt stort arbejde i forsøg på empirisk belysning af parametrene i disse. Dette medfører, at der i bogen er en værdifuld ophobning af statistiske oplysninger til belysning af socialpolitikens omfang og virkninger. Jeg har ikke set nogen anden, hverken dansk eller udenlandsk fremstilling af socialpolitiske spørgsmål, som i tilsvarende omfang har forsøgt at kombinere empiri med deduktiv tænkning. Metoden har en betydelig værdi i sig selv, udover at fremgangsmåden gør bogen til en udmærket håndbog for den, der ønsker tal-mæssige kendsgerninger om dansk socialpolitik. Når dertil lægges, at bogen fremstiller og vurderer de væsentligste sider af dansk sociallovgivning, vil det ses, at bogens praktiske nytteværdi er betydelig.

Som det vil fremgå af disse smagsprøver, er det en krydret ret, der er serveret.

Frem for alt er bogen provokerende og inspirerende. Det gælder ikke blot i indhold, men også i form. Det virker, som om forfatteren bevidst har villet tvinge læseren til aktivt arbejde med stoffet. Dette må således have været hensigten, når der kun er givet særdeles nødtørftige forklaringer til de grafiske fremstillinger, og når mellemregningerne næsten konsekvent springes over i udledningen af de matematiske form-

ler. Ved en ihærdig indsats mener undertegnede at have fundet en mindre regnefejl i en af formlerne (side 267). Den tanke er nærliggende, at regnefejlen er sat der med vilje for at forhindre læseren i at henfalde til alt for blind tillid til fremstillingens ufejlbarlighed.

Dichs nonchalance overfor det formelle er både en ulempe og en fordel, når bogen skal vurderes som lærebog. Det er en ulempe for den dovre student, der vil have stoffet serveret færdigtygget. Det er også en ulempe for den dovre lærer, der gerne vil hente støtte i teksten for sine bestræbelser for at indprente detaljeret pertentlighed i opstillingen af forudsætninger, gyldighedsområde m. v. for økonomiske modeller. Men formløsheden er på den anden side en fordel for den flittige og nysgerrige, der vil trænge dybt ind i stoffet – helt ind, hvor kernen er sød.

For sådanne studerende – både uden og med en kandidateksamen – er denne bog et værktøj, som vil blive brugt flittigt. Det er derfor en skam, at indbindingen er af en så dårlig kvalitet, at den næppe holder til to aktive gennemlæsninger.

*Bent Rold Andersen**

* Forskningsleder, lektor ved Københavns Universitet, cand. polit.

Erling Dessau: Datamaskiner. Berlingske Leksikon Bibliotek, bd. 23, København 1964, 152 sider, pris 8,75 kr.

I Berlingske Forlags populærvidenskabelige serie er der nu udsendt en bog om elektronregnemaskinernes teknik og anvendelse, skrevet af afdelingsleder, cand. polit. Erling Dessau fra Datacentralens matematisk-statistiske afdeling.

Det er klart, at der må være et betydeligt behov for en lille bog, der på sober måde kan tage mystikken bort fra emnet. En herboende teologisk professor har således for kort tid siden i en kronik i Jyllands-

fra, at i hvert fald nogle af gruppens medlemmer virkelig kan have en *præferance* for at bruge deres indkomst nu i stedet for i fremtiden. Et tvangsmæssigt indgreb, der overfører indkomster for hele den pågældende befolkningsgruppe fra ungdom til alderdom, vil derfor for en del af medlemmerne nedsætte den samlede nytte af deres livsindkomst. At indgrebet kan forsvares ud fra andre synspunkter – f. eks. ved at tvangsordningen muliggør fordelings-systemer eller kapitaldækningssystemer i stedet for premiereserver – er en anden sag, som ikke vedrører Dichs ræsonnement.

Dichs hovedmetode er den deduktive: På grundlag af valgte udgangspunkter deduceres frem til udsagn af bredest mulig socialpolitisk gyldighed. Ofte består udsagnene i opstilling af modeller, og Dich lægger et usædvanligt stort arbejde i forsøg på empirisk belysning af parametrene i disse. Dette medfører, at der i bogen er en værdifuld ophobning af statistiske oplysninger til belysning af socialpolitikens omfang og virkninger. Jeg har ikke set nogen anden, hverken dansk eller udenlandsk fremstilling af socialpolitiske spørgsmål, som i tilsvarende omfang har forsøgt at kombinere empiri med deduktiv tænkning. Metoden har en betydelig værdi i sig selv, udover at fremgangsmåden gør bogen til en udmærket håndbog for den, der ønsker tal-mæssige kendsgerninger om dansk socialpolitik. Når dertil lægges, at bogen fremstiller og vurderer de væsentligste sider af dansk sociallovgivning, vil det ses, at bogens praktiske nytteværdi er betydelig.

Som det vil fremgå af disse smagsprøver, er det en krydret ret, der er serveret.

Frem for alt er bogen provokerende og inspirerende. Det gælder ikke blot i indhold, men også i form. Det virker, som om forfatteren bevidst har villet tvinge læseren til aktivt arbejde med stoffet. Dette må således have været hensigten, når der kun er givet særdeles nødtørftige forklaringer til de grafiske fremstillinger, og når mellemregningerne næsten konsekvent springes over i udledningen af de matematiske form-

ler. Ved en ihærdig indsats mener undertegnede at have fundet en mindre regnefejl i en af formlerne (side 267). Den tanke er nærliggende, at regnefejlen er sat der med vilje for at forhindre læseren i at henfalde til alt for blind tillid til fremstillingens ufejlbarlighed.

Dichs nonchalance overfor det formelle er både en ulempe og en fordel, når bogen skal vurderes som lærebog. Det er en ulempe for den dovre student, der vil have stoffet serveret færdigtygget. Det er også en ulempe for den dovre lærer, der gerne vil hente støtte i teksten for sine bestræbelser for at indprente detaljeret pertentlighed i opstillingen af forudsætninger, gyldigheds-område m. v. for økonomiske modeller. Men formløsheden er på den anden side en fordel for den flittige og nysgerrige, der vil trænge dybt ind i stoffet – helt ind, hvor kernen er sød.

For sådanne studerende – både uden og med en kandidateksamen – er denne bog et værktøj, som vil blive brugt flittigt. Det er derfor en skam, at indbindingen er af en så dårlig kvalitet, at den næppe holder til to aktive gennemlæsninger.

*Bent Rold Andersen**

* Forskningsleder, lektor ved Københavns Universitet, cand. polit.

Erling Dessau: Datamaskiner. Berlingske Leksikon Bibliotek, bd. 23, København 1964, 152 sider, pris 8,75 kr.

I Berlingske Forlags populærvidenskabelige serie er der nu udsendt en bog om elektronregnemaskinernes teknik og anvendelse, skrevet af afdelingsleder, cand. polit. Erling Dessau fra Datacentralens matematisk-statistiske afdeling.

Det er klart, at der må være et betydeligt behov for en lille bog, der på sober måde kan tage mystikken bort fra emnet. En herboende teologisk professor har således for kort tid siden i en kronik i Jyllands-

Posten om sproglig analyse af Paulus' breve anvendt udtrykket »atombjerne«!

Bogens indholdsfortegnelse angiver kapitlernes emner som datamaskinen, tal-systemer, programmeringsprincipper, anvendelsesområder, virksomhedsledelse – planlægning og kontrol, planlægning af elektronisk databehandling, medicinsk databehandling, maskinel oversættelse og sproganalyse (skrevet af dr.phil. H. Spang-Hanssen) og automation og dokumentation (skrevet af civiling. R. Mølgaard Hansen). Dertil kommer et stikordsregister med korte forklaringer, en litteraturliste og et person- og sagregister. Umiddelbart forekommer bogen således at have det indhold, man måtte ønske af en introduktionsbog.

Efter et nærmere studium kommer man imidlertid til den konklusion, at bogen næppe kan anbefales den uinformede, men interesserede læser. Dette gælder især bogens første del, der skulle give en forståelse af den elektroniske databehandlings teknik. Her har forfatteren ikke formået at løsrive sig så meget fra sit specialistmiljø, som det er nødvendigt, når man vil skrive populær-videnskabeligt. Især det vigtige kapitel om datamaskinens udvikling og teknik skæmmes af forsøg på at få for meget med, hvorved overblikket vanskeliggøres, og af en til tider helt uforståelig brug af tekniske udtryk og fremmedord, herunder selvfølgelig et større antal engelske fagudtryk.

Der tales således om »akkumulator«, uden at det er forklaret, at der hermed menes tælleværk, om »konsol« og det håbløse »kontrollkonsol«, hvor der menes tastatur. Man får at vide, at »Logikken i kredsløbene er baseret på den såkaldte switching algebra, der er en isomorf(!) af den Booleske algebra«. Selv blandt økonomer kan man vist finde folk, der ikke har studeret kybernetik nok til at vide, at »isomorf« betyder »af samme form«, eller, som det angives i bogens stikordsregister under Booleske algebra, »identisk med«.

Måske vil man kunne affinde sig med den lette irritation, som forfatterens sprog-

brug medfører – det bliver vel et temperamentsspørgsmål. Værre er det, at læseren næppe bibringes en klar forståelse af »hvad der foregår« i en elektronregnemaskine. Når Dessau (side 32) uden forklaring fastslår, at »decimalmaskiner med fast ordlængde arbejder hyppigt parallelt, medens binære maskiner med variabel ordlængde arbejder i serieaddition«, så er dette efter anmelderens opfattelse en falliterklæring, idet en teknisk introduktion burde være udformet sådan, at læseren selv kunne indse, at variabel ordlængde gør parallel arbejdsmåde umulig i en binær maskine. Oplysningen skulle være en nødvendig konklusion i stedet for en påstand.

Bogens sidste kapitler om anvendelsesområder er som helhed både læselige og oplysende. Dette gælder ikke mindst de to kapitler af medforfatterne. Også her skæmmes bogen dog pletvis af sproglige uhyrligheder. I en iøvrigt morsom oversigt over jernbanernes anvendelse af datamaskiner finder man følgende afslutningssalut: »... trafikplanlægning forudsætter et sufficient informationssystem, ligesom systemernes kompleksitet betinger en kybernetisk anskuen af problemerne« (side 75). Og i kapitlet om medicinsk databehandling tales der om »det perifere vasculære system« (side 101), hvilket må være uforståeligt for økonomer, der ikke som anmelderen kan se tilbage på nogle års kollegiefællesskab med medicinske studerende.

Endelig en økonomisk-faglig protest: Også Dessau forfalder til den omsiggribende brug af »optimal« i forbindelser, hvor optimeringskriterierne er ukendte og end ikke antydes.

Afslutningsvis kan det siges, at Dessaus bog rummer udmærkede afsnit, der kan læses med udbytte af ny-interesserede. Den skæmmes dog kraftigt af sit tekniske sprog og er ingen pædagogisk introduktion til forståelsen af elektronregnemaskinens funktion og anvendelse.

Anmelderen vil anbefale Frøbergs og Sigurds »Datamaskiner och deras användning inom vetenskap, administration och

språköversättning», Stockholm 1962, som en substitutionsmulighed.

*Bendt Rorsted.**

* Lektor ved Aarhus Universitet, cand.oecon.

Theodore W. Schultz: The Economic Value of Education. Columbia University Press, New York and London 1963, XII + 92 sider, \$ 2.75.

I sidste halvdel af 1950'erne begyndte amerikanske økonomer at interessere sig for uddannelsens økonomi. Baggrunden herfor var, at vækstteoretikerne ikke kunne få deres modeller til at passe med de historiske talrækker for nationalindkomstens, arbejdskraftens og kapitalens udvikling. Nationalindkomsten var steget langt mere end modellerne tilsagde under hensyn til væksten i arbejdsstyrken og forøgelsen af kapitalmængden. Den uforklarede rest kaldtes resultatet af det tekniske fremskridt eller – lige så upræcist – den menneskelige faktors bidrag til produktionsstigningen.

Inspireret af professor Theodore W. Schultz, University of Chicago, søgte en række økonomer herefter at reducere den uforklarede rest i vækstanalysen og præcisere indholdet af udtrykket den menneskelige faktor ved at indføre begrebet menneskelig kapital. Den menneskelige kapital var summen af de resourcer, som i skoletiden, under ophold ved højere læreanstalter, ved faglig uddannelse, ved specialtræning i virksomhederne eller på anden måde var investeret i hvert enkelt menneskes uddannelse. I den periode, vækstmodellerne dækkede, var den amerikanske befolknings uddannelse blevet stærkt forbedret, og Schultz m.fl. mente at kunne vise, at den menneskelige kapital var steget langt kraftigere end den ikke-menneskelige. Hvis vækstmodellerne derfor inkluderede såvel den menneskelige som den ikke-menneskelige kapital, ville den uforklarede rest blive mindre.

Den foreliggende bog giver en fortræffelig oversigt over det arbejde, der indtil nu er gjort på dels at måle investeringerne i uddannelse, dels at beregne sådanne investeringers afkast. Der er refereret undersøgelser både fra USA og fra mindre udviklede lande, hvor man ved tilrettelæggelsen af udviklingsprogrammer har sammenlignet den samfundsøkonomiske rentabilitet af investeringer i henholdsvis industrien og uddannelsesvæsenet, af og til med det resultat, at når valget stod imellem at bygge en fabrik eller opføre en skole, betalte det sig at vælge skolen.

For den som er indført i problemstillingen, f.eks. gennem Thorkil Kristensen's arbejder, bringer Schultz' lille bog ikke meget nyt udover en nyttig bibliografi på 222 numre. Til gengæld giver den andre en let tilgængelig orientering om udviklingen på et område, der er på mode i USA og vel snart også herhjemme.

*Erling Olsen.**

* Lektor ved Københavns Universitet, cand.polit.

Erik Höök: Den offentliga sektorns expansion. En studie av de offentliga civila utgifternas utveckling åren 1913-58. Almqvist & Wicksell, Uppsala 1962. 572 s. 45 Sv. kr.

Medens den offentlige sektors udgifter hyppigt har været genstand for politisk debat, har de inden for den økonomiske videnskab ført en ret upåagtet tilværelse. Inden for finansvidenskaben har man traditionelt betragtet de offentlige udgifter som det bogholderimæssige modstykke til skatterne, der var denne videnskabs egentlige genstand. I konjunkturteoretiske overvejelser indgår de offentlige udgifter normalt kun summarisk som additive til privat forbrug og investering, såfremt man ikke vælger den simple udvej at betragte den private og den offentlige sektor under eet.

På den anden side er der lejlighedsvis fremkommet detaljerede økonomisk-statistiske undersøgelser af de offentlige udgif-